

Zagadnienia narodowościowe

Tomasz A. Winiarczyk

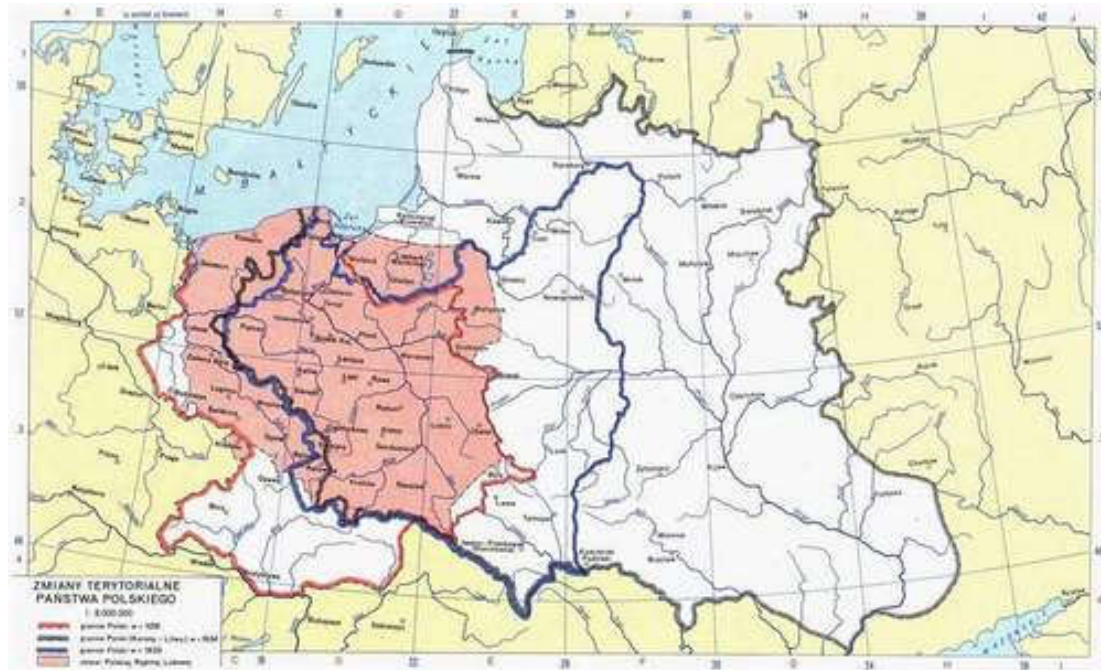
Naród – pojęcie, powstawanie i tożsamość

- pojęcie *narodu*
- **naród** – rozumienie polityczne i etniczne
- geneza pojęcia *naród*
- procesy narodotwórcze
- tożsamość jednostki
- postawy wobec narodu

naród

- pojęcie trudne do zdefiniowania
- pojęcie nacechowane emocjonalnie
 - tym się różni od pojęcia **społeczeństwa**

NARÓD

kryteria obiektywne

wspólny język

dzieła literatury, sztuki i muzyki

wytwory materialne

wyznawane wartości

normy społeczne

wspólnota kultury

tradycja

zwyczaje

obyczaje

dziedzictwo historyczne

mito i legendy

wspólne dzieje

terytorium

więzi społeczne, zależności i powiązania

wspólnota życia gospodarczego

własna organizacja polityczna

kryteria subiektywne

świadomość narodowa

świadomość narodowa

- **w wymiarze jednostkowym:**
poczucie przynależności do określonego narodu (deklaracja przynależności do jakiegoś narodu)
- **w wymiarze zbiorowym:**
poczucie więzi kulturowo-etnicznej ze świadomością ciągłości historycznej

tożsamość narodowa

- poczucie odrębności wobec innych narodów kształtowane przez czynniki narodowotwórcze

tożsamość w aspekcie postrzegania swój-obcy

- Niemcy – nie mówiący po naszymu
- Słowianie – ludzie słowa
- plemię Wolków z germ. *Walh* (obcy) → Włosi, Welsh (Walijczycy), Wołoszczyzna (histor. kraina w Rumunii)
- barbarzyńcy – mówiący bar-bar-bar czyli bełkotliwie
- Deutsch – z pie. **tewtéh₂*- (ludzie)
- Szwedzi – pie. **suos* (z naszego rodu) + *þjoð* (ludzie)

NARÓD

- wykształcona w procesie historycznym trwała wspólnota ludzi, która powstała w wyniku współżycia jednostek, rodzin i grup w określonych warunkach przyrodniczo-biologicznych oraz wytworzyła rozumiane przez siebie i przekazywane z pokolenia na pokolenie:
 - 1) potrzeby, emocje i wyobrażenia;
 - 2) ich artykulację – język;
 - 3) środki i sposoby ich zaspokajania, nadając im swoisty dla własnego poznania sens kulturowy

– za: WIEM 2006

naród – def typowa dla Europy Środk.Wsch.

- naród jest zbiorowością, która była zdolna do ukształtowania (i jest zdolna do kontynuowania i rozwoju) własnej kultury, a w jej ramach literatury, sztuki, nauki, norm etycznych i estetycznych, zasad porozumiewania się i współżycia, co decyduje o tym, że narody mogą istnieć jako odrębne zbiorowości nawet wtedy, gdy są pozbawione przez dłuższy czas własnego państwa

koncepcja naturalistyczna narodu

- naród traktowany jest jako grupa genetyczna uwarunkowana biogennie
- twór społeczny uwarunkowany właściwościami środowiska geograficznego, w jakim pewna grupa żyła przez wieki i przekazała swe właściwości psychofizyczne następnym generacjom

naród – df anglosaska

- naród jest to zbiorowość obywateli państwa, która osiągnęła wysoki stopień organizacji politycznej i kultury

naród

etniczny

polityczny

wspólnota kulturowa

kształtowanie się oddolne

wspólnota administracyjna

kształtowanie się odgórne

naród: koncepcja etniczno-kulturowa

- wykształcona w procesie historycznym trwała wspólnota ludzi o podobnym pochodzeniu etnicznym, którzy posługują się wspólnym językiem, co do zasady zamieszkują to samo terytorium i nawiązują do wspólnych tradycji i dorobku kulturowego

naród: koncepcja polityczna

- naród jest to zbiorowość obywateli suwerennego państwa, która osiągnęła wysoki stopień organizacji politycznej i kultury
- *projekt o charakterze polityczno-obywatelskim*

geneza współczesnego rozumienia narodu

- przyjmuje się, że geneza narodu w nowoczesnym rozumieniu tego słowa wiąże się z rewolucją francuską 1789
- wcześniejsze rozumienia tego pojęcia bywały różne, np. w I Rzeczypospolitej narodem polskim była tylko szlachta

geneza narodu jako idei

- Pojęcie narodu (*Volk*), jako ważnej idei pojawiło się dopiero w XVIII wieku za sprawą Johanna Gottfrieda Herdera, niemieckiego filozofa, który przyczynił się do rozwinięcia idei państwa narodowego.
- W tym okresie trwała rewolucja przemysłowa, która dała początek społeczeństwu przemysłowemu.
- Zmiany te przyczyniały się do wzrostu świadomości narodowej w Europie.

naród a państwo

państwowotwórcza rola narodu

- naród jako grupa społeczna dąży za pomocą określonych działań do stworzenia przez niego własnego i suwerennego państwa
- wiąże się z koncepcją etniczno-kulturową narodu
- wspólnota językowo-kulturowa → naród → państwo
- jednostka jest członkiem narodu od urodzenia; nie można tego zmienić (stanowisko kulturowe)

narodotwórcza rola państwa

- młode państwo za pomocą działań politycznych, ekonomicznych czy oświatowych doprowadza do zjednoczenia różnych grup etnicznych w jeden zintegrowany naród; może się to także odbywać na drodze podbojów terytorialnych danego państwa
- wiąże się z koncepcją polityczną narodu
- państwo → wspólnota językowo-kulturowa → naród
- jednostka sama wybiera, do którego narodu należy (stanowisko woluntarystyczne)

CZYNNIKI NARODOTWÓRCZE

czynnik narodotwórczy – integracja terytorialna

- kształtowanie się społeczeństwa z ludzi zamieszkujących określone terytorium

czynnik narodotwórczy – integracja społeczna

- przeobrażenie się z luźnego zbioru słabo z sobą powiązanych grup i kręgów społecznych w wewnętrźnie zróżnicowaną całość społeczną

Witold Pruszkowski „Plast” (Ofiarowanie korony Plastowi) – fragment

czynnik narodotwórczy – integracja kulturowa

- obejmuje przede wszystkim
uwspólnotowanie rozlicznych
elementów obyczajowości
i stylu życia
jak również uczestniczenie we
wspólnej oświacie i wychowaniu
oraz wspólnocie sztuki

czynnik narodotwórczy – integracja językowa

- współnotowanie języka i alfabetu, którym jest on zapisywany

А а	А а	Р р	Р р
Б б	Б б	С с	С с
В в	В в	Т т	Т т
Г г	Г г	У у	У у
Д д	Д д	Ф ф	Ф ф
Е е	Е е	Х х	Х х
Ж ж	Ж ж	Ц ц	Ц ц
З з	З з	Ч ч	Ч ч
И и	И и	Ш ш	Ш ш
Й й	Й й	Щ щ	Щ щ
К к	К к	Ъ ъ	Ъ ъ
Л л	Л л	Ы ы	Ы ы
М м	М м	Ь ь	Ь ь
Н н	Н н	Э э	Э э
О о	О о	Ю ю	Ю ю
П п	П п	Я я	Я я

Tet Chet Zayin Waw He Dalet Gimel Bet Alef

Samech Nun Nun Mem Mem Lamed Kaf Kaf Jod

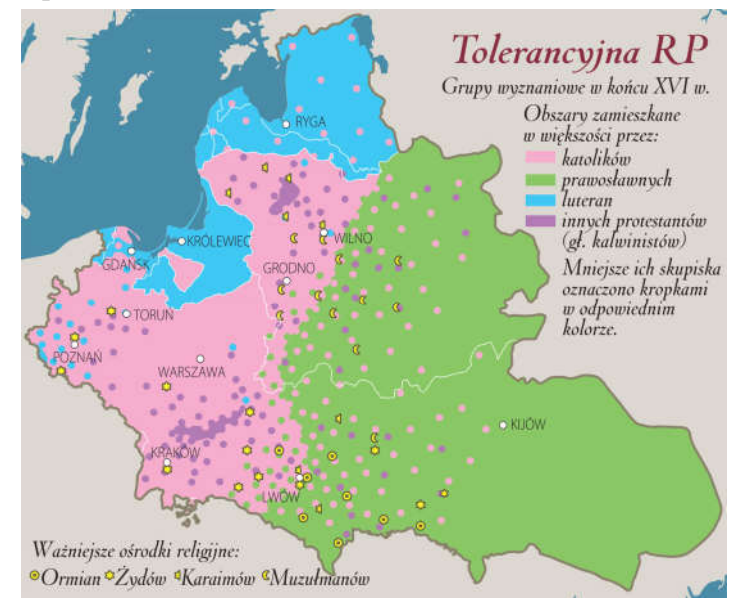

Taw Shin Resz Kof Cade Cade Pe Pe Ajin

𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉	𐤊
a	b	g	d	e	v	z	t	i	k'	l
[a]	[b]	[g]	[d]	[e]	[v]	[z]	[tʰ]	[i]	[kʰ]	[l]
𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑	𐤒	𐤓	𐤔	𐤕
m	n	o	p'	zh	r	s	t'	u	p	k
[m]	[n]	[o]	[pʰ]	[z]	[r]	[s]	[tʰ]	[u]	[pʰ]	[kʰ]
𐤖	𐤗	𐤘	𐤙	𐤚	𐤛	𐤜	𐤝	𐤞	𐤟	𐤠
gh	q'	sh	ch	ts	dz	ts'	ch'	kh	j	h
[y]	[qʰ]	[ʃ]	[tʰʰ]	[tsʰ]	[dz]	[tsʰ]	[tʰʰ]	[x]	[ç]	[h]

czynnik narodotwórczy – integracja religijna

- w różnych narodach religia i wierzenia stanowić mogą istotny element spajający wspólnotę
- w części narodów rola religii maleje, w niektórych nie ma jednej religii, która by jednoczyła członków społeczności

czynnik narodotwórczy – integracja polityczna

- podporządkowanie się społeczności
jakiemuś ośrodkowi władzy
- postrzeganie się jako poddanych tej
władzy (dzisiaj jako obywateli)

czynnik narodotwórczy – integracja ekonomiczna

- wspólne gospodarowanie na określonym terytorium
- konieczne odchodzenie od gospodarki naturalnej na rzecz towarowo-pieniężnej

czynnik narodotwórczy – integracja psychiczna

- odczuwanie przez członków społeczności więzi psychicznej łączącej naród

101. ROCZNICA ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI

 22%
wywiesza flagę

 19%
idzie na mszę

 13%
uczestniczy
w uroczystym
obiedzie w domu

 11%
uczestniczy w uroczystościach
publicznych w miejscu zamieszkania

46%

Polaków deklaruje
świętowanie
11 listopada

Wydarzenia z przeszłości
stanowiące dla Polaków
powód do dumy
(pięć najczęstszych wskazań)

odzyskanie niepodległości w 1918	15%
transformacja ustrojowa, obalenie komunizmu	12%
wybór Karola Wojtyły na papieża	11%
powstanie warszawskie	10%
polityka zagraniczna po 1989 roku, wejście do NATO, UE	7%

Na podstawie badań przeprowadzonych 19.07-09.08.2019 r. na potrzeby WPR „Niepodległa”. Sondaż CAPI na reprezentatywnej ogólnopolskiej próbie 1107 osób w wieku 15 lat i więcej (NCK/PBS).

charakter narodowy – według Kazimierza Dąbrowskiego

cechy pozytywne

- 1) skłonności do idealizowania, romantyzm, mistycyzm
- 2) odwaga i bohaterstwo
- 3) łagodność, humanitaryzm, wspaniałomyślność, brak okrucieństwa
- 4) prawdomówność, postawa „tak za tak” i „nie za nie”, wierność i dotrzymywanie zobowiązań
- 5) gościnność
- 6) upór i nerwowość
- 7) poczucie niezależności i wolności, indywidualizm
- 8) uzdolnienia

cechy negatywne

- 1) nadmierna syntoniczność, nastrojowość, „słomiany ogień”, skłonność do „ognisk uporu”
- 2) lekkomyślność i powierzchowność
- 3) personalizm
- 4) klikowość
- 5) prywata i warcholstwo
- 6) tolerancja bezkarności
- 7) słabe i jednostronne uzdolnienia organizacyjne
- 8) brak ciągłości wysiłku umysłowego
- 9) kult niekompetencji
- 10) brak dbałości o ludzi wartościowych
- 11) egocentryzm
- 12) brak właściwej oceny siebie i podkreślanie dbałości o stronę zewnętrzną

To jest Flaga
Rzeczypospolitej Polskiej,
którą masz prawo
wywiesić, aby podkreślić
swoje przywiązanie i
szacunek do barw
narodowych

Jeśli wieszasz taką flagę to
znaczy, że jesteś polskim
statkiem morskim,
kapitanatem portu albo
polską placówką
dyplomatyczną

Wieszając banderę z
wyciętym trójkątem
oświadczasz, że jesteś
polskim okrętem
wojennym

Zakładając coś
takiego
oświadczasz, że
wspierasz
chińskie produkty
sprzedawane na
bazarkach

narodowa tożsamość jednostkowa

- wewnętrzne poczucie człowieka dotyczące tego, kim jest w sensie etnicznym, wynikające z jego pochodzenia, dziejów jego rodziny, sytuacji życiowej, wyborów życiowych
- opiera się na świadomości narodowej oraz znajomości dziedzictwa/kanonu narodowego

postawy jednostki wobec własnej narodowości

- **akceptacja** – zachowywanie tożsamości bez zmian
- **modyfikacja** – krytyczna refleksja nad własnym narodem prowadząca do chęci upowszechniania elementów uznawanych za pozytywne i zwalczania elementów uznanych za negatywne
- **negacja** – ujemna ocena własnego narodu prowadząca do odrzucenia tej tożsamości

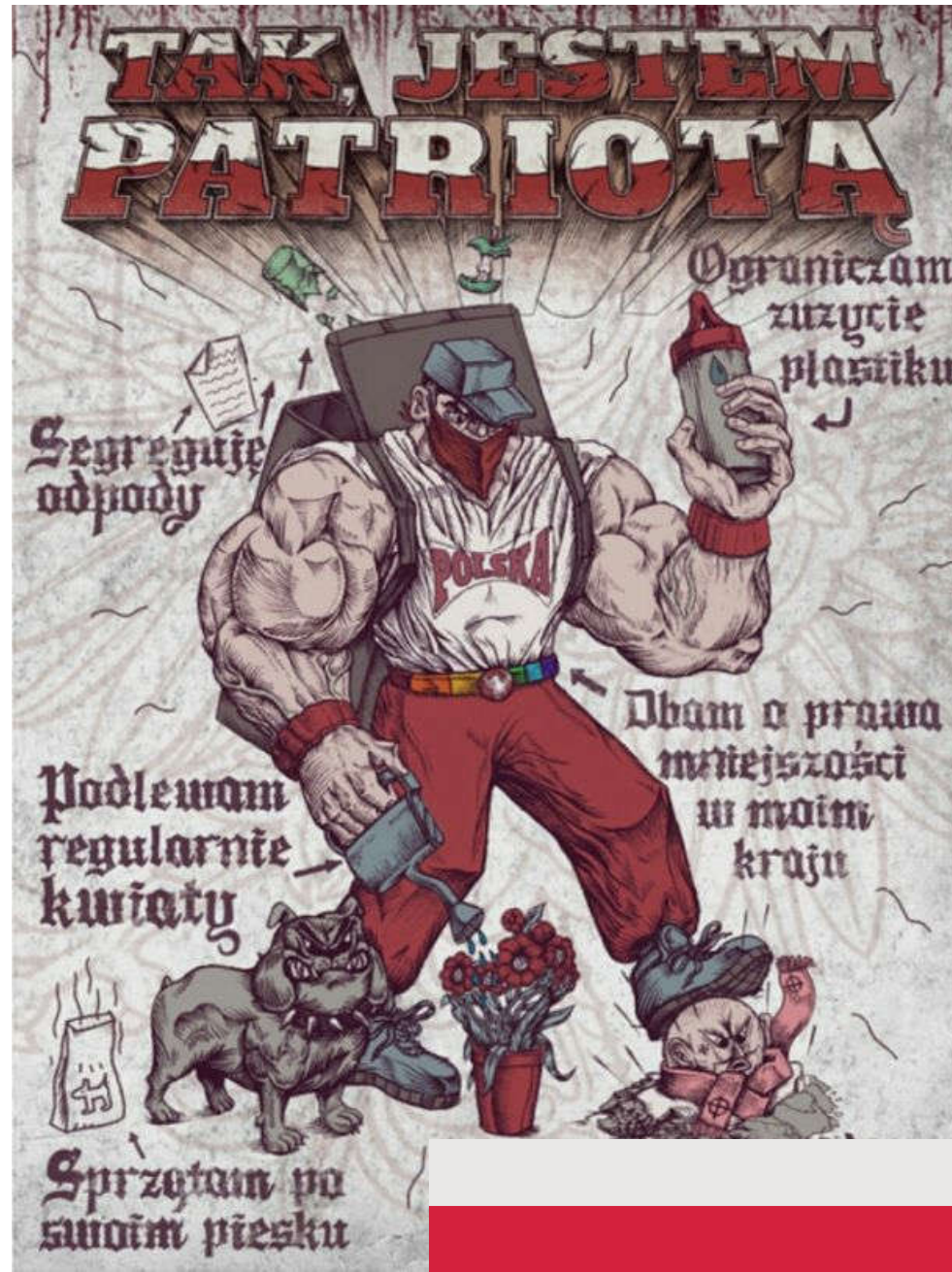
rodzaje tożsamości

- **tożsamość jednolita** – osoba deklaruje przynależność do jednego narodu
- **tożsamość złożona** – jednostka deklaruje identyfikację z dwoma lub więcej narodami

czynniki utrwalające tożsamość narodową

- atrakcyjność narodu i jego dziedzictwa
- solidarność wspólnoty narodowej
- otoczenie społeczne, w którym żyje człowiek

POSTAWY WOBEC NARODU

Postawy wobec narodu

- **patriotyzm**
 - szacunek i umiłowanie ojczyzny, gotowość do poświęcenia się dla niej i narodu, stawianie dobra własnego kraju ponad interesy partykularne bądź osobiste

Postawy wobec narodu

- **etnocentryzm**

- postawa ujawniająca się przy zetknięciu z innymi kulturami, polegająca na uznawaniu własnego narodu lub grupy etnicznej za szczególnie wartościową oraz na wywyższaniu własnej kultury, którą traktuje się jako miernik w ocenianiu innych grup, co prowadzi często do postaw niechęci, a nawet wrogości

Postawy wobec narodu

- **nacjonalizm**
 - ideologia i ruch polityczny, a także postawa społeczno-polityczna podporządkowująca interesy innych narodów celom własnego

Postawy wobec narodu

- **szowinizm**

- skrajna postać nacjonalizmu, głosi solidarność wszystkich grup społecznych danego narodu, a wobec mniejszości narodowych i innych narodów nakazuje przyjmować wrogą postawę, pełną pogardy

- od nazwiska Chauvin, anegdotycznej postaci żołnierza napoleońskiego z komedii Eugène'a Scribe'a; bohater tej opowieści był fanatycznie i naiwnie oddany Napoleonowi

Postawy wobec narodu

- **ksenofobia**

- wrogość, niechęć w stosunku do obcych
- wiąże się z m.in. nacjonalizmem, trudną sytuacją społeczno-gospodarczą lub zamierzoną polityką państwa, które dążąc do zyskania poparcia dla planów agresji, rozbudza takie nastroje
- przejawia się we wrogich zachowaniach wobec mniejszości narodowych, cudzoziemców lub narodów sąsiednich

Postawy wobec narodu

- **rasizm**

- pogląd oparty na tezie o nierównowartości biologicznej, społecznej i intelektualnej ras ludzkich, łączący się zwykle z wiarą we wrodzoną wyższość określonej rasy, często uznający jej prawo do panowania nad innymi

Postawy wobec narodu

- **kosmopolityzm**

- postawa i ideologia, charakteryzująca się poglądem, wg którego cały świat jest jedną ogromną ojczyzną człowieka, nieuznawaniem granic państw itp.

- **przeciwieństwo patriotyzmu**

- termin wprowadzony do filozofii przez cyników: Antystenesa i Diogenesa, oznaczający "obywatel świata".

Postawy wobec narodu

- **internacjonalizm**
 - postawa społeczno-polityczna i ideologia wyrażające się w dążeniu do równouprawnienia, przyjaźni i współpracy wszystkich narodów

postawy wobec konkretnych narodów

- **antysemityzm**
 - uprzedzenie, nienawiść, wrogość w stosunku do Żydów związane z nietolerancją, nacjonalizmem i rasizmem
- **antyslawizm (sławofobia)**
 - forma rasizmu i ksenofobii, przejawiająca się negatywnym nastawieniem wobec Słowian i przyjmująca formę zachowań dyskryminacyjnych
- **antypolonizm (polakożerstwo)**
 - termin określający zbiorowo wszelkie uprzedzenia i postawy wrogości wobec Polaków
- **antygermanizm (germanofobia)**
 - termin określający zbiorowo wszelkie uprzedzenia i postawy wrogości wobec Niemców

bibliografia

- wikipedia.pl
- Encyklopedia Popularna PWN
- Słownik Języka Polskiego 3 t.
- podręczniki do wos:
 - Wiedza o społeczeństwie (Odkrywamy na nowo) , wyd. Operon
 - Wiedza o społeczeństwie (Ciekawi świata), wyd. Operon
- materiały wydawnictwa Nowa Era
- *Spółeczeństwo w procesie zmian: zarys socjologii ogólnej* – red. Ryszard Dyoniziak